

e-ISSN: 1694-867X
№1(4)/2024, 271-277

УДК: 947.083 (575.25)

DOI: [10.52754/1694867X_2024_1\(4\)_33](https://doi.org/10.52754/1694867X_2024_1(4)_33)

УСТАТЫМ ИЛИМДИН НАКТА ДЫЙКАНЫ ЭЛЕ
МОЙ НАСТАВНИК БЫЛ НАСТОЯЩИМ ПАШЕННИКОМ НАУКИ
MY MENTOR WAS A TRUE PLOWMAN OF SCIENCE

Жаркынбаев Талайбек Жумабаевич
Жаркынбаев Талайбек Жумабаевич
Zharkynbaev Talaybek Zhumabaevich

т.и.к., доцент, Ош мамлекеттик университети
к.и.н., доцент, Ошский государственный университет
Candidate of historical sciences, Associate Professor Osh State University

УСТАТЫМ ИЛИМДИН НАКТА ДЫЙКАНЫ ЭЛЕ

Аннотация

Профессор Ташманбет Кененсариевди насаатчы, чыныгы илимпоз, тажрыйбалуу педагог, энергиялуу жетекчи, инновациялык ыкмалар менен иштеген идеяга бай реформатор, илимдин корифейси жана өмүрлүк жары, улуу ата, чоң ата катары эсибизде. Устатыбыз кыргыз элинин Россиянын составына ыктыярдуу кошулушу жөнүндөгү өзгөрүлгүс илимий-теориялык корутундуну четке кагып, Кыргызстандын туштүгүнүн территориясы аскердик күч менен басып алынган деген тыянакка келген. Ошондой эле советтик тарыхнаамада Кокон хандыгынын тарыхы кыргыздардын тарыхынан өзүнчө каралып, Өзбекстандын тарыхы катары белгиленген. Профессор Т.Кененсариев Кокон хандыгынын тарыхы Кыргызстандын тарыхынын ажырагыс бөлүгү деген концепцияны сунуштады. Жеке билим маселесин тарыхнааманын ажырагыс багыттарынын бири катары карап, Кыргызстандын тарыхында зор роль ойногон Исхак Асан уулу Полот хан, Алымкул Аталык жана Курманжан датка жана башка тарыхый жана мамлекеттик ишмерлер чыныгы эркиндикке негиз салышкан. кыргыз элинин күрөшү. Эл баатырларынын тарыхын, ишмердүүлүгүн, тарыхый ролун ачып бере алган, кыргыз тарыхнаамасындагы тарыхый инсандарды изилдөөгө зор салым кошкон. Мындан тышкары Кыргызстандын саясий, социалдык-экономикалык өнүгүүсүнө байланыштуу саясат таануу жана конфликтология жаатында фундаменталдык изилдөөлөрдү жүргүзүп, өкмөткө конкреттүү сунуштарды берген.

Айкын сөздөр: инновация, реформатор, историография, хандыктар, концепция, интеллектуалдык, монография, диссертация

МОЙ НАСТАВНИК БЫЛ НАСТОЯЩИМ ПАШЕННИКОМ НАУКИ

MY MENTOR WAS A TRUE PLOWMAN OF SCIENCE

Аннотация

Профессора Ташманбета Кененсариева помним как наставника, настоящего ученого, опытного педагога, энергичного руководителя, реформатора богатого идеями работающего инновационными методами, светила науки и преданного мужа своей жене, великого отца и дедушки. Наш наставник отверг непреложный научно-теоретический вывод о добровольном присоединении кыргызского народа к России и пришел к выводу, что территория южного Кыргызстана завоеван военной силой. Также в советской историографии история Коконского ханства считалась отдельной от истории кыргызов и отмечалась как история Узбекистана. Профессор Т. Кененсариев предложил концепцию, согласно которой история Коконского ханства является неотъемлемой частью истории Кыргызстана. Рассматривая вопрос личного познания как одно из неотъемлемых направлений историографии, Исхак Асан уулу Полот Хан, Алымкул Аталык и Курманжан Датка и другие исторические, государственные деятели, сыгравшие значительную роль в истории Кыргызстана, положили начало настоящей освободительной борьбе кыргызского народа. Он сумел раскрыть историю, деятельность и историческую роль героев народа, внес значительный вклад в вопрос изучения исторических личности в кыргызской историографии. Кроме того, провел фундаментальные исследования в области политологии и конфликтологии, связанные с политическим, социально-экономическим развитием Кыргызстана, и дал конкретные рекомендации правительству.

Ключевые слова: инновация, реформатор, историография, ханства, концепция, интеллектуал, монография, диссертация

Abstract

We remember Professor Tashmanbet Kenensariiev as a mentor, a real scientist, an experienced teacher, an energetic leader, a reformer rich in ideas working with innovative methods, a luminary of science and a devoted husband to his wife, a great father and grandfather. Our mentor rejected the immutable scientific-theoretical conclusion about the voluntary annexation of the Kyrgyz people to Russia and came to the conclusion that the territory of southern Kyrgyzstan was conquered by military force. Also in Soviet historiography, the history of the Kokon Khanate was considered separate from the history of the Kyrgyz and was celebrated as the history of Uzbekistan. Prof. T. Kenensariiev proposed the concept that the history of the Kokon Khanate is an integral part of the history of Kyrgyzstan. Considering the issue of personal cognition as one of the integral directions of historiography, Iskhak Asan uulu Polot Khan, Alymkul Atalyk and Kurmanjan Datka and other historical, statesmen who played a significant role in the history of Kyrgyzstan, laid the foundation for the real liberation struggle of the Kyrgyz people. He was able to reveal the history, activities and historical role of the heroes of the people, made a significant contribution to the issue of studying historical personalities in Kyrgyz historiography. In addition, he conducted fundamental research in the field of political science and conflictology related to the political, socio-economic development of Kyrgyzstan, and made specific recommendations to the government.

Keywords: innovation, reformer, historiography, khanates, concept, intellectual, monograph, dissertation

Киришүү

Кыргыз Республикасынын билим берүүсүнө эмгек синирген кызматкер, Даңк орденинин ээси, тарых илимдеринин доктору, профессор Ташманбет Кененсариев устат агайыбыздан айрылганыбызга бир топ жылдардын жүзү болуп калыптыр. Тирүүлүктүн жашоосу зымыраган куш сымал билинбей өтө берет экен. Ош мамлекеттик университетинин «Тарых жана социалдык иштер» факультетинин демилгесинин алкагында «Фергана өрөөнүндөгү 1873-1876 жж. элдик кыймылды жетектеген Исхак асан уулу Полот хандын 180 жылдыгына жана тарых илимдеринин доктору, профессор Ташманбет Кененсариевдин 75 жылдыгына» арналган эл аралык илимий конференцияга эскеруу таризинде бир аз азыноолак эскерүү жазууну туура көрдүм. 2019-жылы агайдын 70 жылдык юбилейине карата «Ош жаңырыгы» гезитине устатымдын бейнесине бир чон эргүү менен жазылган макала жарык көрдү эле, ошол макаланын айрым бир эпизоддорун түзөтүү менен окурмандарга сунуш кылсам ашыктык кылбас.

Агайымды тээ 90-жылдын башынан тарых факультетинин деканы болуп турган учурдан тарта тааныдым. Башка агайлардын окуган дарсына тийип качып анчейин деле көңүл бурбасак да, Ташманбет Кененсариевдин сабагына астейдил катышып, окуган лекцияларына арбалып, ушундай илимпоз болууну кыялданчу элек.

Жакшы тилек жарым ырыс дегендей агайдын илимий изденүүчүсү болдум, Устатымдын демилге багыты менен анын биринчи аспиранты Жээнбек Алымбаевди (азыр тарых илиминин доктору, профессор) Эрнист Авазов (азыр докторант) экөөбүз ээрчип барып Ташкенттеги мамлекеттик архивди эки жылдай казымыш эттик. Агайдын жетекчилиги алдында кандидаттык диссертациямды ийгиликтүү коргодум. Устатыбыздан алдына приоритеттүү максат милдеттерди коюп, ошолорго жетишүү үчүн акыл-эсин, эрк кайратын, интеллектуалдык билим дараметин жана бүткүл энергиясын муштумдай бекем түйүп, чалыкпай чымырканып иштеген жан үрөп эмгекчил сапаттарын үйрөндүк.

Устатыбыздын илимге болгон жөндөмүнүн зор көрөңгөсүнүн керемети менен илим билим жаатында зоболосу көтөрүлдү. Илимий мектеби түптөлдү. Т.Кененсариевдин илимий мектеби жөнүндө сөз болуп калса, аты аталса куту сүйүнөт дегендей, биз шакирттери бир өзгөчө сыймыктана калчубуз. Илимий изилдөөдөрдү менен эриш аркак, убакыттын өтүшү менен кызматтык ыкыбалы да жогорулап отурду. Адегенде факультеттин деканы, Ош мамлекеттик университетинин 1-проректору, ректордун милдетин аткаруучу, андан соң КРдин президентине караштуу эл аралык стратегиялык изилдөөлөр институтунун директорунун орун басары, Кыргыз-Россия Славян университетинин тышкы байланыштар боюнча проректору, Жалал-Абад мамлекеттик университетинин ректору, КРдин тышкы иштер министрлигине караштуу Дипломатиялык Академиянын 1-проректору, профессор. Андан соң И. Арабаев атындагы мамлекеттик университетинин Манастаануу институтунун профессору, «Манас таануу жана Айтматов таануу улуттук академиясы» мамлекеттик мекемесинин вице-президент макамындагы бөлүм башчы кызматтарын аркалап, кызматтык тепкичтер боюнча ак эмгеги менен көтөрүлдү. Кызмат учурунда устатыбыз эмгегин баалаган жетекчилерге, алардын берген сыйлыгына, сый-урматына ыраазы болуп кубанса, кошо кубанып, айрым көрө албас, ичи тар интригандардын бут тосконуна, кошоматчылардын ушак-айыңына муңайып калса ичибизден зээнибиз кейип, айтор моралдык колдоо көрсөтүп дайыма жанында болдук, санаалаш болдук.

Устатыбыздан тууганга, дос жарга, илимдеги татыктуу өнөктөштөрүнө, устатына, оппоненттерине жасаган мамилесин көрүп, таалим тарбия алдык.

Эсимде, айылдаш туугандарына барганда устатымды ээрчип айылын кыдырдым. Айылда устатымдын кадыр-баркы өтө жогору экендигин байкадым. Барган жеринде жогорку сый-урматын көрсөтүшүп, төрүнө отургузушту. Андан да кызыгы, айылдын карапайым эле аксакалдары Кокон хандыгынын тарыхынын бизге белгисиз оош-кыйыштарын агай менен чогуу талкуулашып, атактуу жазуучу жердеши Т.Касымбековдун «Сынган кылычындагы» айрым эпизоддоруна сын пикирлерин айтып олтурушту. Санжырага, тарыхка дилгир аксы аксакалдарынын куйма кулактык зээндүүлүгүнө жогору баа бергемин. Керек болсо, ал аксакалдар тарыхты, санжыраны тарыхчы окумуштуудан да, жазуучудан кем калышпай биле турганына күбө болгомун. Кийин Аксы окуясында Ошко чейин бийликке баш ийбей жөө жүрүш жасап, ызага ууккан жердештеринин алдын тосуп чыгып, кадырын салып токтотуп, тынч, аман-эсен кайра айылдарына кайтышына устатыбыздын эмгеги зор болгон. Мындай элчилик вазийпа, айыл мекенине кадыры сиёген, бир сөзүн эки кылбаган, кадыр-баркы абройу жогору болгон инсандардын гана колунан келе тургандыгына көзүбүз жеткен. Көрүп жүрбөйбүзбү айрым атактуу инсандардын, айылдаш тууган туушкандардын жамандык жакшылыгына катышпай, өз айылынан кол үзүп калгандарын. Аксы эли көзү өтөө алдында устатыбызга сый-ызатын көрсөтүп «Аксынын ардактуу атуулу» деген коомдук сыйлыгын ыйгарган.

Устатыбыздын устаты, 1916-жылдагы көтөрүлүштү, СССР учурунда партиянын күчөп турган тап идеологиясы «үркүн» дегенине карабастан, чочулабастан, улуттук-боштондук көтөрүлүш катары тайманбай баа берген КРдин УИАнын мүчө-кабарчысы, белгилүү профессор Кушбек Усөнбаев эле. Устатына болгон сый-урматтын жогорку үлгүсүн көрсөткүч. Устатынын көзү өтөөрдө, агайыбыз өз каражатынын эсебинен устатынын чыгара албай жүргөнүн көрүп монографиясын чыгарып, колуна карматканда, аябай ыраазы болгонун айтып калар эле.

Идеяга бай, жаёы инновациялык ыкма менен иштеген реформатор устатыбыз жетекчи болуп барган жерди гүлдөтүп, өнүктүрүп аркасынан из калтырган ишмердүүлүгү боюнча замандаштары дайыма жылуу пикир айтып келишет. ОшМУнун тарых-укук таануу факультетинин деканы болуп турган учурда, кийин 1-проректордук кызматты аркалап турган мезгилдерде «укук таануу», «социалдык иштер», «чыгыш таануу», «мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу» адистиктери, так ушул устатыбыздын жеке демилгеси менен ачылгандыгын баса белгилеп кетүү зарыл. Билим берүүдөгү барандуу ийгиликтери үчүн 1999-жылы Кыргыз Республикасынын билим берүү, илим жана маданият министрлигинин **Грамотасы** менен, ошол эле жылы «**Кыргыз Республикасынын билим берүүсүнүн мыктысы**» төш белгиси менен сыйланган. Устатыбыздын илимий изилдөө эмгектери 2000-жылы эл аралык уюмдардын назарына түшүп, «**Борбордук Азия Элдик Академиясынын академиги**» деген коомдук наам ыйгарылган. 2005-жылы кып жылдык педагогдук, илимий изилдөөчүлүк эмгектери, педагог жана илимий кадрларды даярдоодогу үзүрлүү ишмердүүлүгү үчүн Англияда (Кембридж) жайгашкан Эл аралык биографиялык Борбор ыйгаруучу «**2005-жылдын Эң мыкты педагогу**» деген наамга татыктуу болуп, тиешелүү сертификат менен медалы тапшырылган. КРдин президентине караштуу эл аралык стратегиялык изилдөөлөр институтунун директорунун орун басары болуп турган учурунда эксперт-аналитик катары Кыргызстандын коомдук турмушунун өзөктүү проблемаларын

изилдеп, Алматыда, Түркияда, КЭРдин Шанхай, Үрүмчү шаарларында Кыргызстандын саясий-экономикалык, социалдык маселелери боюнча кызыктуу баяндамаларды жасаган. 2008-жылы Кыргыз Республикасынын билим берүүсүнө, илим изилдөөсүнө кошкон салымы үчүн **«Кыргыз Республикасынын билим берүүсүнө эмгек сиңирген кызматкер»** деген наамга татыктуу болгон. 2009-жылы Кыргыз Республикасынын **«Профсоюздар уюмунун отличниги»** төш белгисин тагынган. 2010-жылы **ЖАМУнун Ардактуу профессору**, 2014-жылы ОшМУнун **Эмгек сиңирген кызматкери** сыйлыктарына татыган. КР Архив агенттиги, Маданият министрлиги жана Казакстан тарыхчылар жамааты тарабынан, жалпы жонунан 5 медалы менен сыйланган. 2016-жылы Кыргыз Республикасынын Президенти **«Даңк» медалы** менен сыйлаган.

Бир жолу ОшМУнун базасында Орто Азия элдеринин достугу тууралуу эл аралык илимий конференция өтүп, баяндамага чыккан окумуштуулар, чек араны ачып, рынокту кеңейтип, маданий күндөрдү такай өткөрүп ырдап чоорлошсок, президенттердин мамилеси жакшы болсо эле, достугубуз укмуштуудай болуп кетет эле деген, суу кечпеген сунуштары менен чыгып жатышты. Устатыбыз чыгып, Орто Азияда суунун кору жетишсиз. Малекеттер аралык чыр-чатактар суунун айынан чыгышы мүмкүн. Суу маселеси чечилмейинче, достукту чындоо мүмкүн эмес деген, оригиналдуу фактылардын алкагындагы аргументтери менен конференциянын катышуучуларын ынандырган жайы бар. ОшМУну академик Б.Мурзубраимов башкарып турган учурда устатыбыз 1-проректор кызматын аркалап, окуу жайдын билим берүү системалардын алкагында бир топ ички реформаларды жүргүзүлгөндүгүнө күбө болгонбуз. Окуу жайыбыздын өнүгүшүнө жан дили менен ак кызмат кылды. Тартипти туу тутуп, башаламандыкка жол бербеди. Талапты өзүнө да, башкаларга да катуу койду. Ар кандай маселелерди чечүүдө объективүү, калыс болууга далалаттанып, коллегаларынын жасаган ишине жана анын сапатына жараша баа берип, ар кандай кырдаалда аларга жакшылык кылуу аракеттери менен беделди көтөрүлдү. Устатыбызда окумуштуулук да, адамдык сапаттар да бекем айкалышкан. Анын адамгерчилигин, меймандосчулугун жана сзъгъ, жолдошчулукка бектигин өзгөчө белгилесе болот. Агайыбыздын мээнеткечтигин, эмгекчилдигин баштаган ишин ара жолдо калтырбаган көктүгүн байкаар элек. Бут тоскон оппоненттерине «Алардан өч алам деп эч качан жамандык издебе, колуңан келип турса жакшылык деле кылбай кой, аларга эч качан алагды болуп көңүл бурба» деген кең пейилдүүлүк, айкөлдүк, кек сактабагандык, кечиримдүүлүк принциптери менен жашап өттү. Профессор Ташманбет Кененсарив азыркы кыргыз тарыхнаамасына, саясат таануусуна жана инсан таануусуна бир катар салымдарды киргизип, төмөнкү концептуалдуу илимий жыйынтыктарды сунуштаган:

- Коммунисттик идеология көчүп турган учурда кыргыз тарых тарых наамасынын эн ири өкүлү Б.Жамгырчинов 50-60 жылдары кыргыз эли Орусияга ыктыярдуу кошулган деген илимий тыянакты жактап келген. Бул теория комунисттик партиянын 1- катчысы Т.Усубалиевдин жактоосу менен кайра куруу дооруна чейин эле бузулгус теория катары жашап келди. Т. Кененсарив 80-90 жылдардагы илимий изилдөөлөрдө, айрыкча «Кыргызстандын Россияга каратылышы» (1997), докторлук диссертациясында (1998), «XIX кылымдын 50-70 жылдарындагы Кыргызстандагы саясий өнүгүү» (2009) деген көлөмдүү монографияларында жана бир катар ири макалаларында ал бузулгус теорияны жокко чыгарып, Кыргызстан жана кыргыз эли Орусияга каратылган, атүгүл Кыргызстандын тштүк аймагы басылып алынган деген тыянак чыгарган. Бул концепция тапсыз, партиясыз кыз

караштар менен коштолгон. Кыргызстандын түндүк аймагы Орусияга каратылышы толук түрдө 1863-жылы эмес, 1868-жылы гана ишке ашкан. Бул аймакты каратып алууда эким модел: (келишимдер, бүтүмдөр жана куралдуу басып алуу) колдонулуп, бүтүм жана куралдуу басып алуу аркылуу 1868-жылы гана ишке ашкан. Ал эми Кыргызстандын түштүк аймагын каратуу 1873-1876 жылдардагы элдик кыймыл менен коштолуп, ал тикеден-тике куралдын күчү менен ишке ашкан. Орусиянын Кыргызстанды басып алышынын экинчи доору болгон түштүк кыргыздардын каратуу жараяны басып алуу болгон деп жыйынтык чыгарган.

- Атүгүл кыргыздарды Кокон хандыгынын колониялык эзүүсүнө Орусия бошоткон деген да бүтүм чыгарышкан. Т. Кененсарив Кокон хандыгынын борбордук саясий бийлигинде Нүзүп бий, Алымбек датка, Алымкул атадык, Курманжан датка, Полот хан жана Абдылдабек сыяктуу кыргыз бийлери активдүү катышкандыгын, ошондуктан Кокон хандыгынын тарыхы кыргыз тарыхынын ажырагыс бөлүгү, ал эми Кокон хандыгы кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн бир көрүнүшү болгон деген концепцияны сунуш кылып, аны «Кыргыздар жана Кокон хандыгы» деген кыргыз, англис жана иран тилдеринде жарык кыргын монографияларында жана бир катар ири макалаларында чагылдырган.

- Инсан таануу маселеси тарыхнааманын ажырагыс багыттарынын бири. Бирок, ал советтик тарыхнаамада олуттуу бийиктикке чыга алган эмес. Эгемендүүлүктүн алгачкы жылдарынан баштап, кыргыз тарыхнаамасы бул маселени жаңы концептуалдуу нукка салды. «Исхак Асан уулу Полот хан», «Алымкул аталык», «Горная царица Курманжан и ее время» деген орус, англис, жана кытай тилдеринде башка окумуштуулар менен авторлоштукта жарыяланган көлөмдүү монографияларында кыргыз тарыхында көрүнүктүү ролду ойногон тарыхый инсандардын, мамлекеттик ишмерлердин, кыргызм элинин азаттык күрөштөрүн баштаган чыныгы эл уулдарынын өмүр-бейнесин, ишмердигин жана тарыхый ролун ачып берип, кыргыз тарыхнаамасында инсан таануу маселесине олуттуу салым киргизе алган.

- Манас эпосунун тарыхый чындыгы жана атактуу манасчылардын феномендүүлүгү сыяктуу илимий маселелер боюнча илимий баяндамаларды Кыргызстанда эле эмес, чет элдердин тилинде Кытайдын илимий чөйрөсүнө да сунуштаган.

- Эгемендүү Кыргызстандын саясий, социалдык-экономикалык өнүгүүсүнө байланышкан саясат таануу жаатындагы изилдөөлөрү кыргыз, орус, англис, немец, поляк, түрк жана кытай тилдеринде жарык көргөн, электрондук сайттарга жайгаштырылган ири макалаларында Кыргызстандагы, Кытайдагы, Ирандагы, Туркиядагы илимий жыйындарда окуган баяндамаларында Кыргызстандын эгемен доорундагы саясий экономикалык өнүгүүсү, 2005, 2010 жана 2020 жылдардагы саясий төңкөрүштөр, 1990 жана 2010 жылдардагы этникалык аралык кагылышуулар, мамлекеттик идеология, суу жана энегетика маселелери, жарандык өнүгүү жана демократия, оппозициялык кыймылдар тууралуу омоктуу көз караштагы макалаларды жарыялаган жана аталган маселелерди чечүүгө багытталган конкреттүү сунуштарды берген.

Устатыбыздын баш аягы болуп 400дөн ашуун илимий эмгектер, анын ичинде 18 монография, 3 окуу китеби 3 окуу китеби (авторлош), 20 окуу жана окуу-усулдук материалдар, 300 ашык илимий макалалар жарык кыргын. Бир нече эмгеги англис, орус, өзбек, кытай, иран тилдеринде жарыяланган. 6 жолу эл аралык симпозиумга, 2 жолу түрк конгрессине, 22 жолу эл аралык ири илимий конференцияларга катышкан. Устатыбыздын

илимий жетекчилиги астында 30 дан ашуун докторант, аспирант жана илимий изденүүчүлөр, өздөрүнүн илимий изилдөөлөрүнүн үстүнөн жигердүү иштеп жатышкан. Активдүү коомдук ишмер болгон. Көптөгөн илимий иш-чараларды уюштурган. Өлкөнүн урунтуу маселелери боюнча ТВ, радио, массалык маалымат каражаттары, социалдык түйүндөр аркылуу омоктуу, мазмундуу өнүгтүү өз пикирин билдирип турган.

Устатыбыз илимдин, башкаруунун эле көркүн чыгарбастан, багбанчылыктын да көркүн чыгарган чоң багбан эле. ЖАМУнун ректору болуп турган учурунда шаар четинде жайгашкан «Курманбек фольклордук этнографиялык талаасы» он жылдан бери каралбай чөп басып турган абалынан, шаардык мэриядан «ишенимдүү башкаруу» статусу менен университетке өткөрүлүп, ал жер агайдын демилгеси менен «ЖАМУнун Курманбек фольклордук этнографиялык комплекси» деген аталышта эс алуучу жана маданий иш-чараларды өткөрүүчү шаардыктардын сүйүктүү жайына айландырган жайы бар. Ошол учурда устатыбыз өз колу менен мөмөлүү бак дарактарды отургузган экен, юблейинин алдында Жалал-Абаддагы илимий шакирттери бышкан мөмөсүнөн Ошко алып келишип ооз тийгизишти.

Ташманбет агай Ашырайым эжекебизге жароокер жолдош, эң мыкты ата, таята, илимдин жигердүү дыйканы, оргуштаган идеяга бай мыкты жетекчи, реформатор, илимий шакирттерине эң татыктуу илимий жетекчи жана кеңешчи эле. Аттиң дүйнө... дагы алдыды жасай турган иштери көп эле. Кыргызстан тарыхынын изилденбей келе жаткан айрым бир зоболондуу маселелери жана өлкөбүздүн саясий экономикалык актуалдуу маселелери боюнча далай макалалар жана концептуалдуу эмгектер жазылмак.

Колдонулган адабияттар

1. Жаркынбаев Т. «Устатымдын илимдеги талыкпаган изи». Ош жаңырыгы, 2019-жыл, 12-октябрь. №40.
2. Жаркынбаев Т. «Устатымдын илимдеги талыкпаган изи». И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы. Атайын чыгарылыш. 2019. 25-28 бб.
3. Кененсариев Т. Кыргыздар жана Кокон хандыгы. -Ош, 1997.
4. Кененсариев Т. Кыргызстандын Орусияга каратылышы. -Бишкек, 1997.
5. Кененсариев Т. Тандалган макалалар. –Ош. 1999.
6. Кененсариев Т. Кыргызстандын XIX кылымдын 50-70-жылдарындагы саясий өнүгүүсү. -Бишкек, 2009.
7. Кененсариев Т. Кыргызстан оторчулук доорунда (1855-1917). -Бишкек, 2019.
8. Көрүнүктүү тарыхчы, КРнын билим берүүсүнө эмгек сиңирген кызматкер, тарых илиминин доктору, профессор Ташманбет Кененсариевдин 70-жылдык мааракесине арналган «Манас таануунун, кыргызтаануунун жана ата-мекен тарыхынын актуалдуу маселелери» аттуу эл аралык илимий практикалык конференциянын материалдары. И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы илимий журналы. Атайын чыгарылышы. - Бишкек, 2019.